

Lag om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang

Till justitieutskottet

Justitieutskottet har beslutat att bereda kulturutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2004/05:77 Lag om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och de motioner som väckts i ärendet.

Kulturutskottet yttrar sig i det följande över de idrottsliga aspekterna på förslaget och har därmed valt att inte yttra sig över motionerna.

Till yttrandet har fogats två avvikande meningar (m) och (c).

Utskottets överväganden

Bakgrund

Under 1990-talet har i många fall brott förekommit i samband med idrottsarrangemang. Återkommande inslag vid arrangemangen har varit s.k. läktarvåld och annat våld inne på och utanför idrottsarenor men också användning av pyrotekniska varor utan tillstånd inne på arenorna, skadegörelse och annan brottslighet. Problemen förekommer fortfarande främst i samband med fotbolls-, ishockey- och bandymatcher.

Enligt idrottsrörelsen kan man grovt sett tala om två kategorier av personer som ägnar sig åt idrottsrelaterad brottslighet. Den första utgörs av en sluten grupp av personer som i huvudsak ägnar sig åt detta. Denna grupp håller sig för sig själv under idrottsarrangemangen och vid resor till och från dessa. Den andra kategorin består av personer som också ägnar sig åt kriminalitet i viss utsträckning och som "ser upp" till den förstnämnda gruppen.

Därutöver finns enligt propositionen en stor grupp av supportrar som i princip tar avstånd från de nämnda gruppernas brottslighet.

Den idrottsanknutna brottsligheten, som enligt regeringen förekommer i en inte obetydlig omfattning, drabbar polismän och ordningsvakter. Den drabbar också privatpersoner och andra enskilda. Även allmänheten påverkas genom att trivseln och känslan av trygghet försämras. Dessutom kan brottsligheten få särskilt allvarliga konsekvenser i den speciella miljö som idrottsarrangemangen utgör. Vid arrangemangen samlas ofta ett stort antal människor – t.ex. åskådare, idrottsutövare, ledare samt funktionärer – på en begränsad yta. Våldsamheter på läktarna, otillåten användning av pyrotekniska varor, skadegörelsebrott och andra brott kan medföra eller innebära fara för svåra personskador och omfattande ekonomiska skador.

Gällande rätt

Enligt gällande rätt bestämmer normalt den som med äganderätt eller med annan rätt förfogar över en plats vem som ska få vistas där. Det gäller även om platsen är tillgänglig för allmänheten.

Straffansvar gäller för den som gör sig skyldig till olaga intrång. Med olaga intrång avses att någon obehörigen tränger sig in i eller stannar kvar i kontor, fabrik, annan byggnad eller fartyg, på upplagsplats eller på annat dylikt ställe (4 kap. 6 § andra stycket brottsbalken).

I en dom 1995 tolkade Högsta domstolen (HD) bestämmelsen om olaga intrång så att den utgör ett skydd endast för sådana lokaler och vissa andra utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten (NJA 1995 s. 84). HD

underkände därmed den tolkning som tidigare gjorts av underrätterna att intrång även kunde ske i sådana lokaler och utrymmen som är tillgängliga för allmänheten.

Inom idrotten används ett system med förbud i vissa fall för personer att under viss tid besöka idrottsevenemang. Förbuden grundas oftast på att personerna i fråga tidigare har begått brott på idrottsanläggningarna. De upprätthålls genom att de avstängda personerna avvisas i samband med biljettkontroll vid inpassering till anläggningarna. Besluten om avstängning fattas av idrottsföreningarna eller, efter fullmakt, av vederbörande intresseorganisation för föreningarna när det gäller flera idrottsarrangemang. En formell hantering gäller för beslutsfattandet. Denna hantering innebär att ett beslut om avstängning fattas efter det att den enskilde fått tillfälle att yttra sig i frågan. Beslutet dokumenteras och den avstängde underrättas om innehållet. Den avstängde kan på begäran få beslutet omprövat av den förening eller organisation som fattat beslutet.

Frågan om ett sådant förbud är straffsanktionerat prövades av Hovrätten över Skåne och Blekinge i en brottmålsdom 1999 (dom nr DB 3172 i mål B 679/99). En person var avstängd från en idrottsförenings matcher men hade trots det genom att betala entréavgift gått in på en match på föreningens idrottsplats. Hovrätten ansåg att idrottsplatsen inte åtnjutit skydd enligt bestämmelsen om olaga intrång och ogillade därför åtalet.

Enligt domen saknas således i dag möjlighet att avlägsna eller straffrättsligt ingripa mot den som överträder ett förbud att besöka ett idrottsevenemang.

Enligt polislagen (1984:387) får en polisman avvisa eller avlägsna en person från ett visst område eller utrymme om personen genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna (13 §). Detsamma gäller om en person behöver avvisas eller avlägsnas för att en straffbelagd gärning ska kunna avvärjas.

En ordningsvakt har i berört avseende i princip samma befogenheter som en polisman.

I de fall en person inte stör eller utgör en omedelbar fara för den allmänna ordningen eller det inte är fråga om att avvärja en straffbelagd gärning saknar sålunda polismän och ordningsvakter normalt möjlighet att avvisa eller avlägsna personen. Detta gäller även om personen har tagit sig in på t.ex. en idrottsanläggning trots att han eller hon har förbjudits att göra det av den som förfogar över platsen.

En diskussion om möjligheter att kunna utestänga personer från fotbollsarenor har också förts inom EU. Diskussionen har utmynnat i en radsresolution (dok. 13035/1/03) som bl.a. uppmanar medlemsstaterna att undersöka möjligheten att vidta nödvändiga åtgärder för att, inom de gränser som fastställs i egna regelverk, införa bestämmelser om att från fotbollsarenor utestänga personer som gjort sig skyldiga till våldshandlingar i samband med fotbollsevenemang. I resolutionen uttalas vidare att medlemsstaterna

bör integrera sådana bestämmelser om utestängning med regler om påföljder vid överträdelser för att säkerställa respekten för bestämmelserna. För närvarande görs en sammanställning av medlemsstaternas regelverk i detta avseende. Ett förslag till gemensam reglering av frågan kan enligt regeringen inte förutses inom den närmaste framtiden.

Regeringens förslag i korthet

Regeringen föreslår att det införs en lag om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang. Förslaget innebär i huvudsak följande.

En person får förbjudas att få tillträde till och vistas på en inhägnad plats huvudsakligen avsedd för idrottsutövning när idrottsarrangemang anordnas på platsen av en idrottsorganisation (tillträdesförbud). Den som bryter mot ett tillträdesförbud döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Tillträdesförbud får inte avse den som är under 15 år.

Tillträdesförbud får beslutas, om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att personen kommer att begå brott under kommande idrottsarrangemang. Brottet ska till sin typ vara sådant att det kan anses vara ägnat att störa ordningen eller säkerheten under arrangemanget. Sådana brott kan t.ex. vara misshandel och skadegörelse. Vid riskbedömningen ska särskilt beaktas om personen tidigare har begått ett sådant brott under eller annars i samband med idrottsarrangemang. Brott som personen begått före 15 års ålder får inte beaktas.

Tillträdesförbud ska gälla för en viss tid, högst ett år, men kan förlängas med som mest ett år i taget.

Förbuden beslutas av allmän åklagare. Tillträdesförbud får beslutas på ansökan av den idrottsorganisation som anordnar det eller de arrangemang som förbudet avses skydda. Också specialidrottsförbundet inom Sveriges Riksidrottsförbund för den aktuella idrottsverksamheten (såsom Svenska Fotbollförbundet eller Svenska Ishockeyförbundet) får ansöka om förbud. Åklagarens beslut kan prövas av allmän domstol. Åklagaren får häva eller ändra ett förbud, om det på grund av ändrade förhållanden finns skäl till det.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2005.

Kulturutskottets ställningstagande

Idrotten är vår största folkrörelse och utgör en viktig del i många människors liv. Såväl att utöva idrott som att vara åskådare vid ett idrottsarrangemang ger unga och gamla nöje och förströelse och innebär för många utöver de idrottsliga upplevelserna en värdefull gemenskap.

Under senare år har, som närmare utvecklats i det föregående, i samband med idrottsarrangemang förekommit läktarvåld, skadegörelse och annan brottslighet som inneburit stora problem för idrottsrörelsen, och som minskat trivseln och tryggheten för de närvarande.

Vid idrottsevenemang samlas många människor på ett begränsat, inhägnat område, vilket innebär särskilda svårigheter att trygga säkerheten för de närvarande.

Olika åtgärder som idrottsrörelsen vidtagit för att bemästra problemen har tyvärr visat sig otillräckliga. En väg som har prövats är att förbjuda vissa särskilt brottsbenägna personer att besöka idrottsevenemang. Sådana förbud har dock inte haft den önskade effekten, bl.a. därför att det inte funnits någon möjlighet att avlägsna eller straffrättsligt ingripa mot den som har överträtt ett sådant förbud.

Mot denna bakgrund välkomnar kulturutskottet regeringens förslag att införa en lag om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang. Lagen innebär att det blir möjligt att avlägsna en person som överträtt ett förbud beslutat av åklagare att vistas på en inhägnad plats för ett idrottsarrangemang. Vidare kan straffansvar följa vid en sådan överträdelse.

Enligt kulturutskottet är förslaget väl ägnat att göra tillträdesförbuden mer verkningsfulla och att i förlängningen minska den idrottsrelaterade brottsligheten och skapa en större säkerhet vid idrottsarrangemang. Justitiekotтет bör därför enligt kulturutskottets mening biträda det i propositionen redovisade förslaget till lag om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang.

Stockholm den 22 mars 2005

På kulturutskottets vägnar

Lennart Kollmats

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lennart Kollmats (fp), Lars Wegendal (s), Eva Arvidsson (s), Paavo Vallius (s), Gunilla Tjernberg (kd), Lena Adelsohn Liljeroth (m), Matilda Ernkran (s), Cecilia Wikström (fp), Birgitta Sellén (c), Göran Persson i Simrishamn (s), Anna Lindgren (m), Gunilla Carlsson i Hisings Backa (s), Rossana Dinamarca (v), Inger Nordlander (s), Siv Holma (v), Henrik Westman (m) och Johan Andersson (s).

Avvikande meningar

1. Lag om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang (m)

Lena Adelsohn Liljeroth (m), Anna Lindgren (m) och Henrik Westman (m) anför:

Det är ett allvarligt problem att idrottsevenemang störs av personer vilkas intresse för arrangemanget synes begränsat liksom att vissa supportrar inte respekterar normerna för sportsligt uppträdande. För såväl publik som utöware och arrangörer skapas otrygghet och otrivsel samtidigt som brott begås och ungdomar dras in i mer eller mindre kriminella nätverk. Kostnaderna för säkerhetsarrangemang i form av poliser och vakter blir höga för både arrangörer och samhället. Vi välkomnar därför regeringens förslag om tillträdesförbud. Det är inte rimligt att notoriska bråkmakare ska få förstöra arrangemang utan att det får konsekvenser.

Vi delar dock inte regeringens uppfattning i följande avseenden.

Vi anser att brott som begåtts före 15 års ålder ska beaktas vid beslut om tillträdesförbud. Det finns ett tydligt problem med nyrekrytering av yngre till de gäng som ställer till bråk. Såsom förslaget utformats av regeringen blir de yngre användbara verktyg för äldre kamrater, eftersom deras uppförande inte får ordentliga konsekvenser. Eftersom straffmyndighetsåldern är 15 år finns svårigheter med att förorda tillträdesförbud för yngre. Vi menar att det kan accepteras och till och med vara fostrande om det faktum att man deltagit i och/eller varit initiativtagare till ordningsstörningar, förstörelse etc. innebär att man riskerar att drabbas av konsekvenser senare. Fortfarande gäller också att en person kan avvisas från ett arrangemang om han eller hon stör den allmänna ordningen. En sådan påföljd torde vara tillräcklig när det gäller mycket unga.

Regeringen anser att bara arrangemang ordnade av ”den organiserade idrottsrörelsen” ska omfattas av lagen. Av resonemangen i propositionen framgår att det även ska kunna gälla idrottsaktiebolag och alliansföreningar. Vår uppfattning är att lagens syfte måste vara att förebygga den brottslighet som kan uppkomma vid idrottsarrangemang oavsett anordnare. I den frågan delar vi Justitiekanslerns (JK) bedömning. JK har pekat på att det i rättstillämpningen kan uppkomma svårigheter när det gäller att avgränsa vad som är en idrottsorganisation. Till detta kan enligt vår mening läggas att idrottsevenemang som ordnas av helt fristående organisationer, företag och sponsorer givetvis bör omfattas av samma skydd från statsmakterna som arrangemang ordnade av den organiserade idrottsrörelsen.

Vi anser att regeringen måste återkomma med ett förslag som gör det möjligt att förbjuda vissa personers tillträde till affärslokal. Snatterier och ordningsstörningar utgör för många affärsinnehavare stora problem som bl.a. ur ett näringspolitiskt perspektiv inte kan accepteras. Svårigheterna avseende avgränsningar m.m. måste gå att övervinna, och vi anser inte att

regeringens argumentation om att den enskilde skulle drabbas hårt om han eller hon inte får tillträde till ortens enda butik eller apotek är övertygande. Det är tvärtom orimligt att en person som återkommande stjälar eller uppför sig illa ska kunna fortsätta i samma stil på bekostnad av andra kunders och affärsinnehavares rättigheter. Vi utgår dessutom ifrån att åklagare eller den som beslutar i ett sådant ärende tar hänsyn till rådande omständigheter i eventuella extremfall.

Vad vi nu med anledning av förslagen i motion 2004/05:Ju34 (m) anfört bör justitieutskottet föreslå riksdagen att som sin mening ge regeringen till känna.

2. Lag om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang (c)

Birgitta Sellén (c) anför:

Våld och hot i samband med idrott har blivit en allt vanligare företeelse, och det har till och med gått så långt att vissa klubbar tvingats spela matcher utan publik. Att helt utestänga alla åskådare från en match är i dag tillåtet även om åtgärden skulle kunna ses som en form av kollektiv bestraffning, medan det inte är möjligt att utestänga de huliganer som förstör för det stora flertalet lugna supportrar och andra åskådare från arenan. Vi välkomnar regeringens förslag till tillträdesförbud för personer som tidigare begått brott i samband med idrottsarrangemang om det finns risk för fortsatt brottslighet.

Det finns dock begränsningar i regeringens proposition som riskerar att leda till att våldet på idrottsarenorna kan fortsätta och spridas till andra arrangemang som inte anordnas av idrottsorganisationer.

Straffbarhetsåldern i Sverige är i dag 15 år, och det är vår mening att den så ska förbli. Men det får inte betyda att barn under 15 år kan uppträda och begå vilka huligandåd som helst utan att det får några negativa konsekvenser för dem. Eftersom tillträdesförbudet inte ska ses som ett utdömt straff utan som en borttagen möjlighet att få komma in på idrottsarrangemanget menar jag att även personer under 15 år ska kunna stängas ute från arenorna på ett effektivt sätt. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med ett förslag om hur ett tillträdesförbud ska kunna gälla för personer under 15 år.

Regeringen har vidare valt att inte alls hantera tillträdesförbud vid andra arrangemang än idrottsarrangemang. Jag menar att det även finns ett växande behov av att kunna utfärda tillträdesförbud vid t.ex. musikarrangemang. Sådana arrangemang sker dessutom ofta på samma arenor som idrottsmatcherna spelas på. Regeringen bör därför få i uppdrag att återkomma till riksdagen med förslag till hur tillträdesförbud ska kunna tillämpas även vid andra arrangemang och situationer än idrottsarrangemang.

Vad jag nu med anledning av förslagen i motion 2004/05:Ju35 (c) anfört bör justitieutskottet föreslå riksdagen att som sin mening ge regeringen till känna.